

19170

138

891.99
8-70

Σ m p
1894

U. M. ...

Սեդր. Ս. Լեւոնյան.

ՕՏԱՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ԿԱՅՐԵՆԻՔ ԴԱՐՁԱԾ

ԹՈՉՆԻԿԸ

138

ԱՐԳՈՍ

Գրություն

Բարձրագույն

2009

ՇՈՒՇԻ

Տպարան Եռչու Լոյոց Լոզեր Տեսչութեան:

1894

391.99
R-70

42404-62

Օտարութիւնից հայրենիք դարձած թռչնիկը

Մի անգամ աննշան թռչուններից մէկը քաղցից ստիպուած մտաւ մի նաւ, որի տախտակամածի վրայ նաւաստիներից առատօրէն թափուած հացի փշրանքները տեսնելով ուրախացաւ: Նա առանց մտածելու որ նաւը հեռանում է ափից, ուրախ-ուրախ թռչկոտում էր նաւի մի ծայրից միւսը, երբեմն էլ բարձրանալով կայմի վրայ իւր փոքրիկ կտցով փորում էր իւր կուշտ փորը, այնպէս որ՝ նաւը այնքան հեռացաւ, որ այլևս այդ թռչնիկը չկարողացաւ ափ դուրս գալ և այսպէս նա հեռանալով հայրենի քաղցր երկրից մտաւ մի այլ անծանօթ երկիր, որտեղ նա իբրև պանդուխտ սկսեց իւր ապրուստը որոնել:

Այդ տեղ նա տեսաւ իւր ցեղակիցներին, որոնք սիրով ընդունեցին նրան: Նա մինչև անգամ զարմանալով իւր ցեղակիցների ազատ նիստ ու կացի և նրանց վայելում բարօրութեան վրայ՝ ուրախանում էր որ հանգամանքները իրեն այդպիսի մի վիճակի հասցրին: Նա շատ անգամ ինքը իր նշարցնում էր—ինչօր իմ հայրենիքում հալածվում ենք թէ՛ մարդկանցից և թէ՛ զանազան տեսակ որսացող

Дозволено цензурою Тифлисъ, 6 Іюня 1894 года.

26017-61

Թռչուններից, մանաւանդ անխիղճ բազէներից, բայց ոչ մի եղբակացութեան չէր հասնում: Երկար տարիներ այդ երկրում մնալուց, նրանց նիստ ու կացը սովորելուց յետոյ մի անգամ նա իր ցեղակիցների ժողովում այս հարցը առաջարկեց:

— Իմ բարեկամներ, ինչ՞ու գուք, որ միևնոյն թռչուններս ենք, այստեղ առանց մի յայտնի նեղութեան և հարածանքի էք ապրում, իսկ իմ թշուառ հայրենիքում իմ սևաբաղտ ազգակիցները տանջվում, հարածվում, կոտորվում են թշնամիներից և ոչ մի բանով ապահով չեն:

Ժողովի նախագահը պատասխանեց թէ՛ առաջին պատճառը թէ՛ ձեր և թէ՛ ձեզ հարածողների անկրթութիւնն է և երկրորդ՝ որ ոչ գու և ոչ քո ազգակիցներդ ձեր չափը չէք ճանաչում: Եթէ գուք ձեր չափը և ձեր պարտքը ճանաչէիք, գուցէ այդքան էլ չհարածուէիք:

Մեր պանդուռ թռչնիկը իր համար մի ծրար դիր կազմելով իբր թէ հայրենիքի օգտին, մի օր մնաք բարև ասելով իրեն հիւրասիրող օտար երկրացիներին, մտաւ առաջուայ նման մի նաւ և լի յոյսերով վերագարձաւ դէպի իւր ծնըն-

դավայրը: Նրա ազգակիցները, բարեկամները և ծանօթները, որոնք կարծում էին որ այլևս նա կենդանի չէ, յանկարծ տեսնելով նրան բոլորովին փոխուած, գերացած, մեծացած, շատ ուրախացին և դիմեցին նրա առաջը:

Տեսարանը սրտաշարժ էր: Ուրախութեան արցունքով համբուրում էին միմիանց, ոստոստում էին նրա շուրջը և այսպէս հասցրին նրան իւր վագեմի բունը: Բայց մեր թռչնիկը այնքան մեծացել, գերացել և քնքշացել էր, որ այդ ծրարա փոքրիկ բունի մէջ դժուար էր բնակուել:

Քանի որ անցնելուց յետոյ մեր թռչնիկը սկըսեց իւր ծրարի համաձայն դասեր տալ իւր ցեղակիցներին, որոնք լսելով նրա իրենց համար մինչև այդ օրը չլսուած յուսադրական խօսքերը՝ սկսեցին բռնել նրա շուրջը և հնազանդուել նրան: Բայց մի բան, որ ամենահարկաւորն էր, նա շուտով մոռացաւ, այնէ՛ նա չճանաչեց իւր չափը և իւր ուժից վեր սկսեց մեծամտել և ազմուկներ հանել, այնպէս որ նրա շրջապատողները տեսնելով նրա վնասակար ընթացքը և միայն իւր շահերի համար մտածելը միանգամայն հեռացին նրանից: Նա էլ

խայտառակուած խոյս տուաւ իւր քաղաքից իր նման մէկի հրաւիրանօք զէպի մի այլ լեռնապատ անկիւն:

Տարուայ երեք եղանակներում իրենց ապրուստը անտառներում, լեռների ստորոտներում, ձահիձներում և հովիտներում որոնող թռչունները փախչում էին զէպի մարդաբնակ տեղեր, որպէս զի կարողանան ձմեռուայ ժամանակ իրենց ապրուստը գտնել:

Սյդ ժամանակ էլ մեր ընդհանուրի օգտին մտածող զիմակի տակ իւր զոյնութիւնը պահպանող ազատամիտ ձեացած թռչնիկը հասաւ Շ. քաղաքը, որտեղ և բարեկամացաւ թեթեամիտ կաշաղակի, ազռաւի և ճայակի (զուլաշ) հետ. մէկի հետ եղբայր, միւսի հետ կնքահայր և երրորդի հետ խորհրդակից դառնալով:

Ընթերցողը կզարմանայ թէ՛ ի՞նչ բարեկամական կապ կարող էր լինել այդ երեք լէշակեր սեւթոյր թռչունների և մի աննշան կուտակեր թռչնիկի մէջ: Սրանից ամեն մէկը իւր անձնական օգուան էր փնտռում և այդ իրենք էլ զխաէին.

Շաբաթը մի անգամ հերթով հրաւերում էին միմիանց մեր նոր խնամէացած թռչունները:

Նրանց խօսակցութեան գլխաւոր նիւթն էր՝ ինչպէս անել, որ կարողանան մշտական բնակութիւն հաստատել Շ. քաղաքում և ապրել այդ տեղ ազատօրէն, առանց բաղէներից հալածուելու և առանց քաղցածութեան կարիք զգալու: Երկար ու բարակ մտածելուց յետոյ մեր կրթուած թռչնիկը, որ խելքով բարձր էր իւր ընկերներից, ասաց. — որովհետեւ մեր ընդհանուրի ցանկութիւնն է մշտապէս բնակութիւն հաստատել այստեղ և անհոյն բարեկամութիւն անել ուստի ես հարկաւոր եմ համարում այստեղ բնիկ տեղացի ցեղակիցներից մէկի հետ խնամէանալ: Սյս ամուսնական կապը հաստատելուց յետոյ կարող ենք մենք շատ բարեկամներ գտնել և սրանց միջոցով բուն զնել այն մեծ հասարակաց լի շտեմարանի տանիքում և ի հարկէ, այնուհետեւ միայն կարող ենք ապրել ինչպէս վայելն է ըստ մեր ցանկութեան:

Կաշաղակը, ազռաւը և ճայակը, որ բերանները բացած լսում էին ազատամիտ թռչնիկի առաջարկութիւնը՝ միաբերան զովեցին նրա խելքը և ծափահարելով ընտրեցին նրան ժողովի նախագահ ու խորհրդատու:

Գարնան ամենագեղեցիկ օրերից մէկն էր Մեր դիմակաւոր Թռչնիկը դուրս եկաւ Շ. բաղաքի այգի՛ն պտղաբերու և այդ տեղ տեսնելով իւր հետ ծանօթացած բարեմիտ Թռչնիկին իւր ընկերուհու հետ, սասաց. — բարև Ձեզ, ինչպէ՞ս էք սիրելի բարեկամ, ինչպէ՞ս էք անց կացնում Ձեր օրերը:

— Շնորհակալ եմ, բարեկամ, ահա՛ տեսնում էք էլի . . . :

— Ճշմարիտ, նախանձուում եմ, պատասխանեց դիմակաւորը:

— Նախանձուելու տեղիք չունիք, ես իմ ապակայ ընկերուհին եմ գտել, Դուք էլ կարող էք Ձերը գտնել, պատասխանեց բարեմիտ Թռչնիկը:

— Մի՛թէ, աւելացրաւ դիմակաւորը զարմացած. շնորհաւորում եմ բարեմաղթելով Ձեզ բարեբաստիկ օրեր և աջողութիւն:

Բարեմիտ Թռչնիկը դիմակաւորի այդ խօսքերից ուրախացած, սասաց իւր ընկերուհուն.

— Սիրելիս, խնդրեմ ծանօթացէք այս օտար Թռչնիկի հետ, որի հետ ես էլ նոր եմ ծանօթացած:

Ողորմելի՛ միամիտ Թռչուն. եթէ՛ դու ճանա-

չէիր քո այդ նոր դիմակաւոր բարեկամիդ, որ քո սիրուհուդ քո գրկից յետոյ պիտի գողանայ, իսկոյն և եթ թքելով նրա վրայ՝ կհեռանայիր նրանից: Բայց դու այդ արիւ միայն այն ժամանակ, երբ քո անաղնիւ և փոփոխամիտ սիրուհիդ իւր երգումը տրժեց շնորհիւ դիմակաւոր և կեղծ բարեկամիդ և նրա կնքահայր ազուախն: Երանի՛ թէ՛ դու քո սիրուհուդ ծանօթացրած չլինէիր այդ քսու դիմակաւորի հետ: Ահա՛, նա այսօր անաղնութեամբ խրեց քո սիրուհուդ և վաղը քո ներկայութեամբ պիտի պսակուէ. իսկ դու պիտի տանջուես ու տուրուես թէ ինչո՞ւ իմ սիրտը բացի դիմակաւորին:

Դիմակաւորի հարսանիքը շատ կարճ միջոցում կայացաւ: Կնքահայրն էր լէշակեր ազուաւր. իսկ կաչաղակը և ճայակը Թռչկոտելով յաճախ մտնում էին խոհանոցը և իրենց քաղցած փորը կշտացնելով ուրախ-ուրախ դուրս էին գալիս դիմակաւորի առջ պարում: Մի խօսքով, դիմակաւոր Թռչնիկի հարսանիքը մեծ ուրախութիւն պատճառեց իրեն և նրա բարեկամներին ու դաշնակիցներին, սրովհետեւ այդ հարսանիքով նրանք շատերի հետ բարեկամանալով՝ կարծեցին թէ հասել են իրենց ցանկութեան

և հեշտութեամբ պիտի տիրէն հատիկներով լի շտեմարանին

Իրաւունք ունէին այդպէս էլ կարծելու, որովհետեւ շտեմարանի տէրը մասամբ կոյր էր և խուր ոչ լաւ տեսնում էր և ոչ էլ լսում:

Նա մի ծերացած բազէի էր և նրա հասունացած զաւակները հեռացած էին դէպի այլ գաւառներ: Եւ այս բնական է, որովհետեւ դիշատիչ թռչունները համ սակաւածին են համ էլ միմիանց չպատառելու և միմիանց կերակուր չլսելու համար միմիանցից շատ հեռու են ապրում:

Կաջազակի, ագուաւի, ձայակի և իրենց նախագահի ուրախութեան չափ ու սահման չկար: Նրանք մի այնպիսի ազմուկ էին բարձրացրել մեր ծերունի բազէի շտեմարանի շուրջը, որ ողջ մնացեալ թռչունների տեսակները մնացել էին նրանց յանուգնութեան վրայ զարմացած: Նրանք ազատ, համարձակ թռչկոտում էին կոյր բազէի առաջ երբեմն ծաղրելով և երբեմն էլ կոցահարելով նրան և իրենց բունների համար նիւթեր էին հաւաքում շտեմարանի տանիքի վրայ:

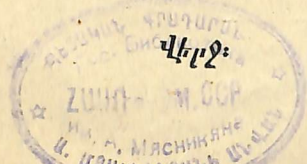
Մեր կոյր բազէի զաւակները լսելով այդ յան-

տուզը թռչունների զաւազրութիւնը իրենց հօր դէմ, առաջ չէին հաւատում: Բայց յետոյ զազանի դիտելով նրանց յիմար սպառնական բռնած դիրքը, սպասում էին վէճանձնաբար նրանց յարձակմանը:

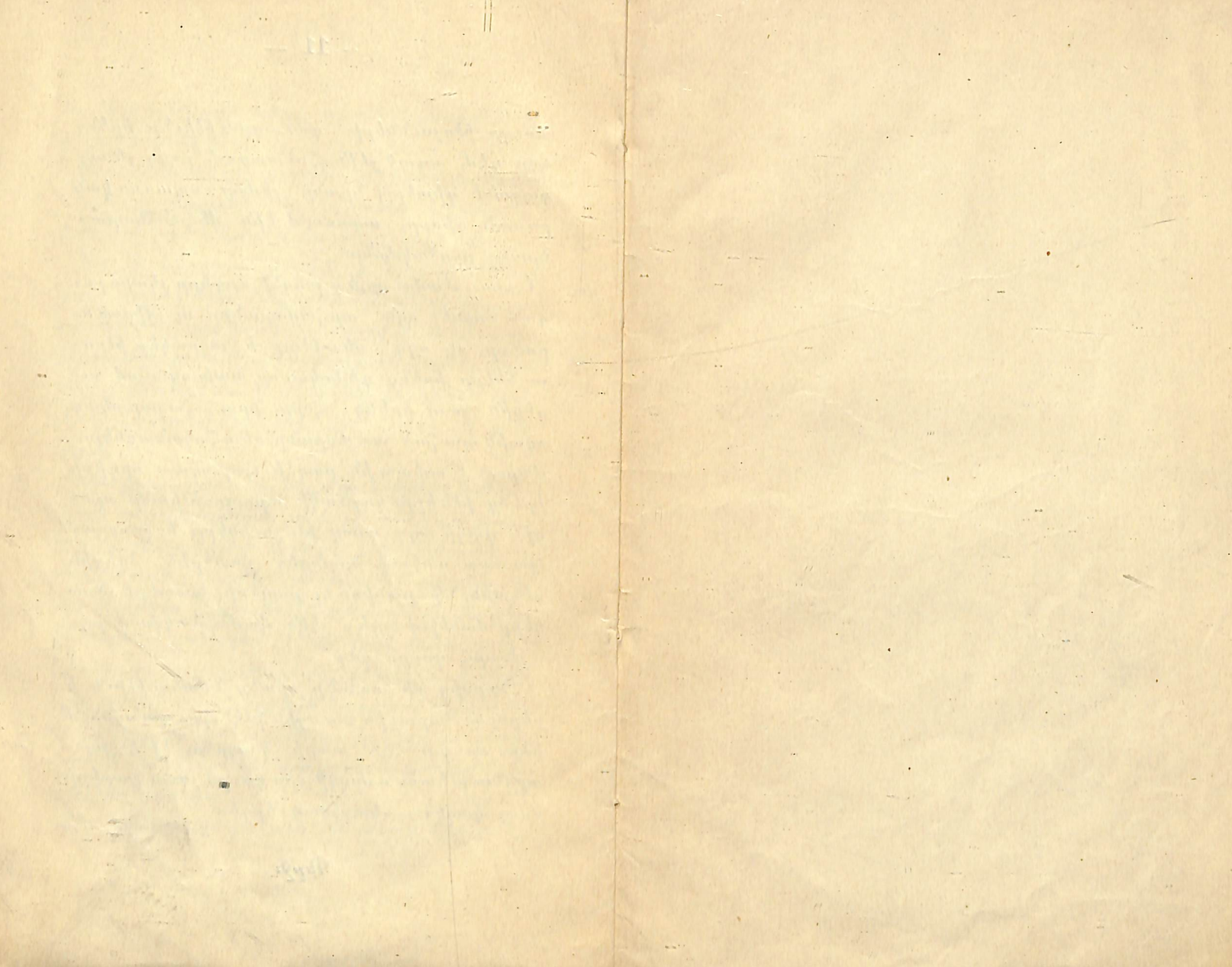
Հասաւ ժամը, այլևս բազէի որդիքը չկարողացան տանել այն արհամարանքը ու վերաւրանքը, որ այդ սևաթոյր և ազբակիւր թռչունները իրենց դիմակաւոր նախագահով ուղեցին տալ իրենց հօրը, նրա հասարակաց օգտին պահած շտեմարանը սեպհականացներումոքով: Թափտուին բազէի հարազատ որդիքը իրենց թեւերը, կայծակի արագութեամբ սլացին դէպի այդ ստոր թռչունները և պատառ պատառ անելով, նրանցից շատերին ձգեցին գետնին, մի քանիսն էլ քարերի, պտտերի ծակերը մանելով այլևս չէին համարձակվում լոյս աշխարհ դուրս գալ:

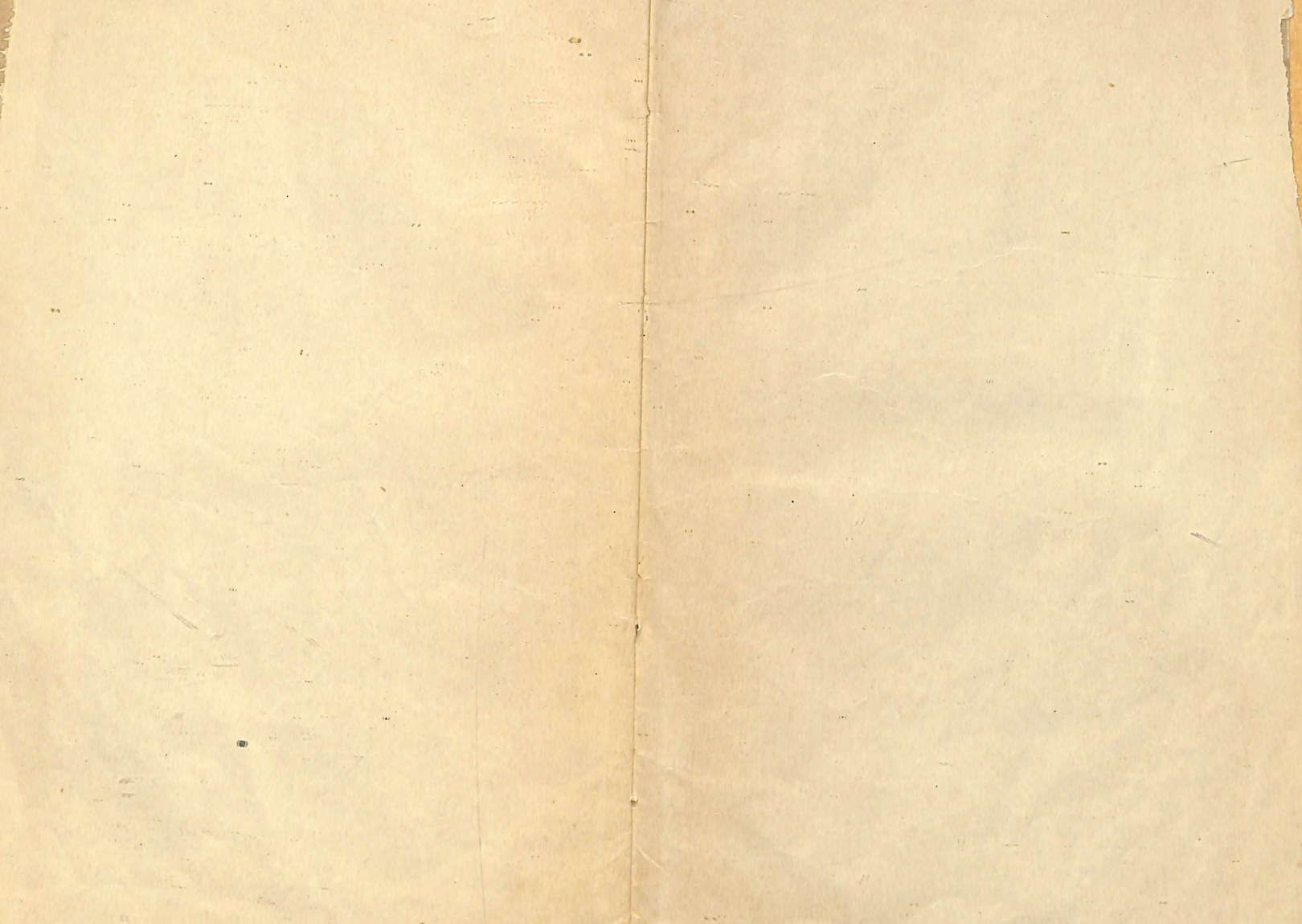
Պարսից մի առածը սրանց նմանութիւն է բերում: Կաքաւին ասացին թէ՛ հաւատացնում ենք, որ դու 300 տարի կապրես, եթէ յանաղքնութեամբ ամբողջ օրը դուրս չգաս քարերի վրայ կաղկա—կաղկաղ երգես:

28017-4

207

Handwritten text, possibly a signature or address, written in Cyrillic script.

1917

Գնե՛լ ցանկացողները կարող են դիմել
Շուշի. Գ. Հախիբանցին:

2013

